

۱۳۷۳۶۹۵
۱۴۰۰ ۱۳۰۲۶

بسم الله الرحمن الرحيم

ارزش‌ها در طراحی منظر شهری پایداری، زیبایی و هویت

www.ketab.ir

تألیف

دکتر بهناز امین‌زاده

عضو هیات علمی دانشکده شهرسازی - دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۱۰۱۰۱

شماره انتشار ۳۶۸۵

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : ارزش‌ها در طراحی منظر شهری : پایداری، زیبایی و هویت / تألیف بهناز امین‌زاده.

مشخصات نشر : تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری : ۲۰۶ ص.: مصور، نمودار.
فروست : انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۶۸۵.
شابک : 978-964-03-6857-2

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا.
یادداشت : چاپ سوم.
یادداشت : کتابنامه.
یادداشت : معماری منظر شهری.
موضوع : معماری منظر شهری -- طرح و نقشه
شناسه افزوده : دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات
رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۵ الف ۸ الف / ۷ / ۴۷۲ SB
رده‌بندی دی‌ویی : ۷۱۲
شماره کتابشناسی ملی : ۴۰۵۱۶۷۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی بر روی فلاش‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

عنوان: ارزش‌ها در طراحی منظر شهری: پایداری، زیبایی و هویت

تألیف: دکتر بهناز امین‌زاده

ویرایش ادبی: فرشاد رضوان

نوبت چاپ: سوم

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۲۳۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

ح	مقدمه
۱	فصل اول: تعریف‌ها و مفاهیم منظر
۲	واژه‌شناسی منظر
۳	مفهوم منظر در رشته‌های علمی مختلف
۸	ویژگی‌های منظر
۹	منظر شهری
۱۵	مقیاس و انواع آن در منظر
۱۶	- مقیاس ذاتی
۱۶	- مقیاس مشاهده
۲۰	مبانی ارزشی در منظر شهری
۲۳	فصل دوم: پایداری اکولوژیک منظر
۲۴	تعریف و اهمیت اکولوژی
۲۵	اکولوژی شهری
۲۷	بیواکولوژی شهری
۲۹	اکولوژی منظر
۳۳	شهرسازی منظر
۱۵	منظر فرهنگی
۳۷	منظر پایدار
۴۳	- منظر بقا
۴۵	فناوری ساخت
۴۷	انرژی
۴۸	تنوع زیستی
۴۸	تغییرات اقلیمی
۴۹	آلودگی‌های محیطی

۵۰	- منظر احیا.....
۵۲	شیوه‌های احیا.....
۵۳	دیوار سبز و بام سبز.....
۵۹	سبز راه.....
۶۴	- منظر شفابخش.....
۶۹	طبیعی سازی.....
۷۰	ارتباط با عناصر طبیعی.....
۷۱	فصل سوم: زیبایی‌شناسی منظر شهری.....
۷۲	مفهوم و ماهیت زیبایی‌شناسی.....
۷۳	فلسفه و زیبایی‌شناسی.....
۷۵	تجربه زیبایی.....
۷۷	رویکردهای عینی و ذهنی در قضاوت زیبایی.....
۷۸	زیبایی مناظر شهری.....
۸۰	- منظر جمال (صوری).....
۸۶	ارزیابی کیفیات در منظر صوری.....
۹۸	- منظر کمال.....
۱۰۰	زیبایی‌شناسی اخلاق‌گرا.....
۱۰۱	زیبایی‌شناسی معنا‌گرا.....
۱۰۵	زیبایی‌شناسی طبیعت‌گرا.....
۱۰۹	فصل چهارم: هویت و منظر.....
۱۱۱	ابعاد و ارکان هویت.....
۱۱۴	مدرنیته و بحران هویت.....
۱۱۸	هویت در منظر شهری.....
۱۲۱	- منظر یگانگی.....
۱۲۳	منظر آشنا.....
۱۲۴	منظر خاطره.....
۱۲۶	منظر روایت.....
۱۳۰	- منظر تشخیص.....
۱۳۲	منظر تاریخی.....

مقدمه

مناظر بخش‌های مشاهده‌شده‌ی محیط هستند، منظر یک رودخانه، یک جنگل، ساختمان، خیابان، دورنمایی از شهر یا کلیت شهر از فراز آسمان. مناظر قابل عکسبرداری، عینی و تشخیص پذیرند. بعضی مناظر به راحتی قابل تغییرند و برخی چنین نیستند. ما انواع مختلفی از تغییرات منظر را تشخیص می‌دهیم؛ عادت کرده‌ایم مکان‌های به یادماندنی و شهرها را با منظرشان بشناسیم، اگرچه در فاصله دو دیدار تغییر کرده باشند.

شهرها با رشد خود قابلیت بهتر یا بدتری برای زندگی پیدا می‌کنند، زیباتر یا زشت‌تر می‌شوند. مناظر آنچه که در داخل آنهاست یا زیربنای آنها را تشکیل می‌دهد را، هم نمایان می‌کنند و هم پنهان می‌کنند. منظر چه طبیعی و چه ساخته‌شده، ملازم نشانه‌هایی از نیروهای تأثیرگذار در شکل‌گیری و شکل‌دهی خویش است. طبیعت، قدرت، اقتصاد، سیاست، ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی، در طول تاریخ همواره از عوامل مهم تأثیرگذار در ساخت مناظر بوده‌اند. منظر شهر حس خاصی از زمان را در فضای واسط بین فعالیت انسان و نظام طبیعت به نمایش می‌گذارد و بنابراین نماینده شهر است. در عین حال افکار در حال تغییر شهروندان را در مورد آن شهر نشان می‌دهد.

منظر سهل‌ترین و بی‌واسطه‌ترین نوع ارتباط بین ما و محیط زندگی را فراهم می‌کند؛ بر چگونگی رفتارمان در محیط تأثیر می‌گذارد و از آن تأثیر می‌پذیرد. ما نه تنها مشاهده‌گر منظر هستیم که در آن زندگی می‌کنیم و بخشی از عملکرد آن را تشکیل می‌دهیم. با این حال وقتی می‌خواهیم به منظر فکر کنیم، در موردش بنویسیم یا آن را تعریف کنیم و بالأخره در صدد تحلیل و برنامه‌ریزی و طراحی آن بربی‌آییم، با مشکلات عدیده‌ای روبرو می‌شویم. از آن جمله معانی متفاوت منظر در حوزه‌های گوناگون علوم و هنرها و نتیجه آن نبود یک زبان مشترک بین حوزه‌ها مرتبط با ساخت محیط‌های انسانی از جمله جامعه‌شناسی، جغرافیا، برنامه‌ریزی و طراحی شهری، اکولوژی، و علوم وابسته به زمین است. از طرف دیگر منظر هم یک واقعیت است و هم نمایش آن واقعیت که در مجموع یک کلیت واحد را می‌سازد و تصویری از آن به وجود می‌آورد. تصویر مناظر شهری معاصر به ویژه شهرهای بزرگ و کلانشهرها به دلیل تأثیر عوامل متعدد بر شکل‌گیری و بافت آنها و سرعت تغییراتشان از طرفی، و رونویسی مناظر شهری از یکدیگر، خصوصیات زمینه طبیعی، فرهنگی و تاریخی خود را نشان نمی‌دهند و آن انتظام اجتماعی، نظم طبیعی و شخصیتی که در دورانی طولانی از طریق منظر شهر تشخیص‌پذیر بود، امروزه به دشواری امکان خواندن دارد.

انگیزه نگارش این کتاب شناخت ویژگی‌های مناظر شهری و ارزش‌های عامی است که مطلوبیت‌های

یک منظر را تشکیل می‌دهد. فصل اول کتاب در تلاش برای یافتن مفهومی برای منظر است که ضمن جامع بودن، فصل مشترکی در علوم مرتبط با شهرسازی ایجاد نماید. ارزش‌ها و مطلوبیت‌های یک منظر شهری را هم می‌توان بر اساس گرایش‌های درونی و طرحواره‌های ذهنی افراد ارزیابی کرد و هم می‌توان تبلور بیرونی آن را در کنش‌ها و تمایلات افراد حرفه‌ای و دانشگاهی مرتبط با موضوع جست‌وجو کرد. مورد اخیر در سالیان اخیر نشان دهنده توجه خاصی به مباحث پایداری اکولوژیک، زیبایی، و هویت به عنوان عوامل مهم در طراحی شهرها بوده است و سهم زیادی از مطالعات و پروژه‌های حرفه‌ای به چنین موضوعاتی اختصاص یافته‌اند، اگرچه کمتر به اهمیت و نقش منظر شهری در آنها تأکید شده است. به همین دلیل سه فصل (دوم تا چهارم) کتاب به این موضوعات اختصاص یافته است. فصل پنجم به مبانی شکل‌دهی منظر شهری می‌پردازد و به دو عامل توأمان خلاقیت و مشارکت به عنوان مینا و پیش شرط لازم برای طراحی مناظر شهری پایدار، زیبا و باهویت معرفی می‌کند.